

IL-BARRAKKA TA' KATRIN

LORETA sa ma għalqet it-tmintax-il sena kienet għadha xbejba f'dar ommha, medhija fil-faċendi tad-dar u fil-ħsieb ta' ħuha xi sentejn ikbar minnha. Hi kienet minn qaddisha bieżla, nadifa, fuq ruħha u ħafifa. Għajnejha kbar u suwed, xagħharha maħlul u mġiegħed, snienha żgħar u bojod, bi tbissima ħelwa fuq xofftejha rqaq u qrolli, dñulija kemm tista' tkun, wiċċha jkellmek bla ma tkellimha, u hekk mirquma fl-imgħiba tagħha li qatt ma kont tobsor li hija Għawdxija li kieku ma kenitx titkellem f'tit imgħawweg. Imma l-imsejtna, wara l-għarqa ta' missierha li grat fil-bidu nett tal-gwerra fil-waqt li kien ibahħar fuq bastiment tat-tagħbija, kellha ta' bilfors tmidd għonqha għax-xogħol biex tgħin xi f'tit 'l ommha; għalhekk, għodwa waħda għalkemm b'inkejja tagħha nfiha, telqet lejn Malta u dahlet qaddejja ma' nies twajba Tas-Sliema.

Loreta kienet ilha ħafna ma tmur tara lil ommha, minn banda mħabba l-baħar qalil tax-xitwa u mill-oħra mħabba l-attakki ta' l-ajruplani tal-għadu li kienu ġejjin u sejrin jixħtu l-bombi qerrieda fuq il-gżira tagħna. Omm Loreta, mara twajba li qatt ma kienet semgħet bi ħsarat hekk koroh ta' gwerra, imliet rasha daqs qartalla meta semgħet li kienu waqgħu xi bombi fl-inħawi ta' fejn kienet toqgħod bintha u għamlu ħsara kbira. Għalhekk baġtet tgħidilha sabiex tasal wasla sa Għawdex u taraha għax kienet moħha f'ha. Loreta, li qatt ma kisret qalb ommha, biex ma tħallix lil ommha fuq ix-xwiek, ma qagħdetx taħsibha wisq u telqet għal Għawdex, u kbir kien il-ferħ ta' l-omm meta għal għarrieda, f'jum sabiħ tar-rebbiegħa, waqt li x-xwejha ta' omm kienet qiegħda traqqa' l-ħwejjeg ħdejn il-għatba ta' barra, rat quddiemha lil bintha !

Loreta, f'pajjiżha, sabet ruħha f'dinja oħra bogħod mill-ħsejjes tal-gwerra. Ara kemm hu hekk, li meta l-ajruplani tal-għadu kienu jġu jferrgħu bla ħniena u addoċ il-bombi tagħhom fuq il-bini tal-gżira ta' Malta, minflok ma kienet tinzel beżgħiana fix-xelter, kienet titla' fuq is-setaħ tħares, b'għafsa ta' qalb, lejn dik ix-xita ta' nirien, u tisma' mill-bogħod it-tfaqqiġ fl-ajru tal-balal tal-kanuni tagħna u tħoss it-theżhiż mitfi ta' l-art u t-treġħid mejjet tal-bibien u t-twieqi tal-ghorfa tagħha. Ix-xemx ta' April ukoll, wara xitwa qalila u mudlama, deħritilha bħala xemx ġdida li

tagħti l-ħajja u tlibbes il-ħolqien ta' madwarha u tferrah lill-agħsafari li kienet tisma' jgħannu fuq il-friegħi tas-sigar tal-ħarrub u fuq il-lewża ta' biswit it-tieqa tagħha. U billi kienet tabilhaqq mixtieqa minn ommha, minn ħuha u ħbiebha ta' tfulitha li kienu jħobbuha mhux ftit, ħasset għaxqa ta' qalb, hena u farag' hekk kbir li minnufih għamlitha f'rasha li tibqa' għal kollox f'dar ommha.

Iżda ma għaddiex żmien twil li l-ajruplani tal-għadu, bil-qilla tagħhom, ma bdew resqin g'mielhom lejn il-gżira tagħha wkoll. Il-bombi li bdew jinxteħtu bħax-xita fuq l-Għadira tal-Mellieħa u fuq il-fortizzi tas-Salini u tal-Qammieħ bdew jinstemgħu neżlin ivenvnu u jsaffru sa mill-għorfa tagħha. Il-bibien u t-twieqi kienu donnhom iridu jinqalgħu miċ-ċaċċis bit-treghid qawwi tagħhom, u l-ħitan tad-dar jinqalbu bit-theżhiż tal-balal. Targ'a' mhux l-ewwel darba li l-ajruplani tal-għadu immaxinganjaw lis-sajjieda waqt is-sajda f'baħar għoli, kif ukoll il-port u xi rħula ta' Għawdex. Xi bombi ġew ukoll fuq xi bini u kien hemm xi nies safgħu mejtin jew li ndarbu sewwa. Għalhekk issa Loreta bdiet tithasseb, tibza' u tisfar ukoll kull meta s-sirena tnewwaħ. Il-biza' ġie li tant għamel biha li dlonk kont taraha tmur titrekken taħt il-ħnejja tal-bitha jew mal-ħajt tas-sejjieħ tal-għalqa meta kienet tisma' għaddej ivenven bħar-riħ xi ajruplan minn fuq rasha. Lanqas ma baqgħet torqod fis-sodda tal-għorfa tagħha, iżda mal-għabex m'ommha, kienet tixħet taħt abtejha mitraħ ċkejken tattiben u mħadda mgeżwrin fi gverta, u titlaq bihom lejn ix-xelter li kien hemm f'dawk l-inħawi ftit bogħod mid-dar tagħhom. Imsejkna Loreta! Meta qatt kienet tobsor li f'dik id-daqsxejn ta' gżira wkoll għalkemm minsija minn kulħadd, bla suldati u bla kanuni, kellha gġarrab il-biza' u t-twegħir tal-gwerra!

Għodwa waħda, wara lejl aktarx ħiemed, il-għadu sebaħ imgħaddab iktar minn qabel. Kmieni kmieni ma' tluġħ ix-xemx, l-ajruplani tal-għadu nstemgħu jvenvnu u jkarwtu fil-għoli, il fuq mis-šħab, waqt li bdew għaddejju mewġa wara l-oħra, minn fuq Għawdex u jigbdu 'l hinn għal fuq il-versall tagħhom. F'daqqa waħda, minn kull naha ta' Malta mijiet ta' balal bdew jintefgħu mill-kanuni tagħna, ifaqqgħu fil-għoli u jħallu warajhom ċapep ta' duħħan abjad u iswed li mlew is-sema kollu. Minnufih šħab oħxon ta' trabijiet beda tiela' minn ħafna nħiet tal-gżira li kulma jmur, iktar joġħla, jiżdied u jinfirex. Wara ftit beda jinstama' ċar id-damdin tal-kanuni msieħeb mit-tfaqqiġħ tal-bombi li bdew iriegħidu l-art u l-ġebel.

Għal dik id-dehra tal-biża' Loreta tbikkmet, wiċċha sfar, qabditha roġħda għax qalbha hebritha li dak kellu jkun iktarx jum aħrax għall-gżira. Sejġet 'l ommha, u, flimkien magħha, niżlu t-taraġ bil-għaġla, ġibdu għall-bieb tal-mandra, u, mill-egreb trieg, qabdu l-mogħdija li tibqa' sejra sserrep sa tarf il-wied u rħewlha lejn ix-xelter. Imma l-bint u l-omm kienu għadhom ma laħqux il-mogħdija meta semgħu u raw resqin lejhom fil-baxx żewġ ajruplani. Għall-ewwel Loreta bħal tħassbet jekk dawk kinux tagħna; imma kif waslu f'tarf il-mogħdija, semgħet iċ-ċaqċiq tal-maxingan tagħhom, tkexxet, u flimkien m'ommha inxteħtet bħal kobba fl-art wara sigra tal-bajtar. Kien attakk fuq il-port ta' Għawdex. Kif siktu l-ħsejjes ta' l-ajru u waqgħet bħal hemda, iż-żewġ nisa issuktaw triqthom bħal mitlufin minn sessihom. Izda bilkemm kienu laħqu l-ewwel daħla fix-xelter meta semgħu għaddejjin ivenvnu b'qawwa kbira l-ajruplani ta' qabel. "Madonna ta' Loreta, eħlisni inti l-lum mill-mewt bħalma ħlistni drabijiet oħra..." temtmet Loreta. "Tibżax, binti," qabżet qaltilha minn ġewwa waħda mara twajba. "Idħlu 'l ġewwa; dan xelter tajjed; fuqna kollu blat..."; u, kif qalet l-aħħar kelma, il-maxingan beda jċaqċaq darb'oħra.

"Eh! Il-lum għall vapur ġejja", qal wieħed raġel tal-baħar.

"Iva," qabeż qal ieħor imterter bil-bard u bil-biża'," u ma jistriħux qabel ma jniżżluh f'qiegħ il-baħar".

L-ajruplani reġgħu għaddew ivenvnu jbattlu mill-ġdid il-balal tal-kanuni żgħar tagħhom fuq iż-żewġ bastimenti, il-"Franco" u r-"Royal Lady" irmunkati mal-mol ta' Għawdex. Dan ta' l-aħħar kien iġorr in-nies bejn il-Marfa u Għawdex u kien jasa' mas-700 ruħ fil-wisa'. Kellu żewġ skrejjen u żewġ ċmiemen, għalkemm waħda kienet għat-tiżjin biss; miżbugħ lewn il-krema, u griż fil-ġnub tiegħu, b'faxxa kaħla tul iċ-ċinta kollha u bi tliet faxex irqaq bojod, ħomor u koħol fit-trufijiet taċ-ċmiemen. Nadif u ħafif kemm tridu; kien iġħaxxaq port u mill-bogħod kont tistħajlu biċċa tal-gwerra. L-ieħor kien vapur tat-tagħbija, maħmuġ, tqil u qadim biżżejjed. Il-għadu ma ħamilhomx f'wiċċ il-baħar; ried iġħarraqhom. Għalhekk hebb għalihom u għamilhom għarbiel bil-balal tal-maxingan ta' l-ajruplani bla ma qatt izda rnexxielu jolqothom fil-buq u jniżżilhom.

* * *

Kienet għaddiet iktar minn siegħa u s-sirena ta' l-idejn ħabbret li l-attakk mill-ajru kien għadda. Loreta ħadet nifs

qawwi, iżżietħajr 'l Alla u, flimkien m'ommha, telqet lejn darha ħsiebha biss fis-sirena u fl-ajruplani. Dak in-nhar ix-xbejba bilkemm daqet u qalbha baqgħet ittaqtaq il-lejl kollu.

Kienet għadha kif daqget in-nofs siegħa meta s-sirena reġgħet bdiet tnewwaħ. Loreta u ommha reġgħu ħarġu mid-dar u telqu mgħaġġlin ma' xi ġirien għal għonq it-trieq tax-xelter. Huma u jaqsmu l-għalqa għal ftit ma tfixklux maż-żraġen tad-dwieli li issa kienu bdew jarmu. Ma laħqux waslu x-xelter u fuq Malta bdew jidhru mill-ġdid id-dħaħen tal-baragijiet qawwija mseħbin minn sħabijiet ta' duħħan, trab u għabra mqaqlin mill-bombi tal-għadu. Minnufih beda jinstama' t-tfaqqiġi qawwi bla heđu u l-art bdiet titteħżeħże. Izda l-kanuni wara ftit siku u fuq l-art waqgħet bħal ħemda. In-nies bdew jixirfu mill-bokka tax-xelter għax ħasbu li l-periklu kien għadda, izda f'daqqa waħda ngibdu 'l ġewwa għax fil-bogħod instama' d-damdim ta' ajruplani oħra: fuq l-art ta' Malta kienet dieħla mewġa ta' ajruplani oħra tal-għadu. Wara din il-mewġa dahlet oħra tixħet addoċċ u bla ħniena xita ta' bombi. U fl-aħħar waqgħet sikta kbira, izda s-sirena m'hemmx li tħabbar li l-periklu għadda. Loreta bħal ħadet ftit tan-nifs u ċċaqalqet biex tixref barra mix-xelter; izda bilkemm kienet meddet riġilha x-xellugi barra mill-għatba, meta ngibdet 'l ġewwa mwerwra. Żewġ ajruplani tal-għadu għaddew ivenvnu bħal riefnu qalil, fil-baxx, minn fuq rasha. Minnufih tisma' żewġ tfaqqiġħat żgħar, imbagħad oħra qawwija, u oħra qawwija li rieġħdu kullimkien u lebilbu d-dawl tax-xemgħa fix-xelter. "Imqaddsa Marija! Xinhu dan!?" Għajtet b'rogħda waħida Loreta.

"Dawn żewġ bombi li niżlu qribna!", qabżet qalet ħabiba tagħha.

—"Zgur ix-xatt", wieġeb Patri Kelment bħal mibluħ bil-biża'."

"Mhux xi attakk fuq il-vapur, tgħid?" għajjat Dun Grezz minn ġol-gabuba tiegħu.

Il-ħoss ta' l-ajruplani ma nstamax iktar; waqgħet ħemda kbira u s-sirena ma damitx qatigh ma daqget. In-nies ħarġu mix-xelter u Loreta u ommha minflok li ġibdu lejn darhom, marru għal fuq iċ-ċint li jagħti għal baħar jit-kixxfu x'kien ġara. Malli Loreta saret taf illi bombi mix-ħutin għall-vapur kienu ġew il-baħar u xi oħra kienet waqgħet fl-egħlieqi qrib id-dar tagħhom, iktar imliet rasha u ma reditx titbiegħied minn ħdejn ix-xelter għax stenniet li l-ajruplani tal-għadu jerggħu jithajru jigu. U hekk ġara,

għax ma għaddiex wisq żmien xhin is-sirena reggħiet bdiet tingħi. "Reggħu gejjin" għajtet imherwla Loreta, u qabdet lil ommha minn driegħ wieħed, u ghenitha tħaffef il-pass biex ifittxu jaslu fix-xelter fejn in-nies kienet digà waslet b'ni-fisha maqtugħi u mwerwra biex tfittex iddabbar rasha minn dak l-attakk li, milli kien jidher kien sa jkun eħrex minn dak ta' qablu.

L-attakk mill-ajru beda minn fuq Malta, iżda din id-darba, l-aktar li ħabat fuq il-furtizzi tas-Salini u tal-Qam-mieħ. It-twerdin ta' l-ajruplani beda jinstama' ċar sa minn qiegħ ix-xelter. Kulħadd beda jilbet u jitrekken. F'daqqa waħda tisfira ta' bomba u tfaqqiegħa li ttarrax werwret saħsansitra l-aqwa rġiel qalbiena ta' fuq il-baħar li f'ħajjithom kemm-il darba raw il-mewt u ma beżgħux minnha. Wara ftit instemgħu jsaffru u jfaqqgħu żewġ bombi, waħda wara l-oħra li damdmu fuq il-blat ta' dak ix-xelter fil-waqt li r-ril tagħhom tafa' mal-ħajt lil dawk li kienu bil-wieqfa u ħasad lil xi oħrajn li deħru jixxenglu 'l hawn u 'l hinn.

Ftit qabel ma s-sirena ħabbret li l-periklu kien għadda daqsxejn ta' tifel daħal jġri fix-xelter ifittex 'l ommu u jgħajjat: "Il-vapur iltaqat u l-barrakka ta' Katrin marret". Dawn il-kelmiet ta' l-aħħar Loreta ħassithom bħal sejf ġewwa qalbha. Li kieku l-bombi tal-għadu ġew fuqha, ma kinetx tħosshom daqs kemm ħasset dik il-bxara ta' ksir il-qalb. Il-barrakka ta' Katrin kienet ħaġa qaddisa għaliha; ktieb sħiħ u rumanz twil li hi biss kienet taf taqra fih u tifhem. Hemmhekk iltaqgħet l-ewwel darba ma' Toni, iż-żagħżuġ li kienet tħobb u toħlom bih; hemmhekk ġarrbet l-ewwel xrara ta' mħabba safja, meta, bla ma riedet, għajnejha sbieħ iltaqgħu ma' tiegħu mimlijin ħajja u saħħa; hemmhekk ħasset l-ewwel fawra ta' demm tielgħa għal wiċċha li kixfitha u regħixitha quddiem iż-żgħażaġh l-oħra. Hemmhekk ukoll dik ix-xrara ta' mħabba komplet tħegġeġ u tikber, meta Loreta fil-ħdud tas-sajf għal fil-għaxija kienet tqatta' s-siġħat bil-qiegħda fuq iċ-ċint jew fuq xi ġebbla tit-għaxxaq tisma' l-lehen sħiħ u għoli ta' dak li kienet tħobb fil-waqt li kien iġħanni fuq il-kitarra. Minn ħdejn dik il-barrakka ta' sikwit ma' tul il-ġimgħa hi kienet tgħarrex b'għajnejha lil Toni, fil-waqt li kien iġħabbi u jħott minn fuq id-dgħajjes tal-latini qabel ma marret bħala qaddejja man-nies. U issa għalkemm kien għadda ż-żmien, Loreta kienet għadha tħos tixgħiel fiha dik ix-xrara ta' l-ewwel imħabba li, bħal siġra tal-ħarrub, meta tifrex għeruqha fid-dgħaben tal-blat, ħadd ma jkun jista' għaliha.

(Tissokta)

P. PAWL TABONE o.f.m.